

kwakzalfster, hetgeen gevaren oplevert voor de gezondheid. Het ontraden is dus gevaarlijker dan het raad geven en derhalve „non nocere”, niet direct noch indirect.

Wanneer het geslachtsverkeer niet de hoofdzaak is bij het huwelijk, dan is het toch zeker een groote bijzaak en van zooveel gewicht, dat de sexueele bevrediging den grondtoon uitmaakt van het huwelijksgeluk. Het zal toch geen betoog behoeven, dat bij gemis aan deze bevrediging ontzettend veel oorzaken ontstaan die dat geluk ondermijnen en daarom is het voor ons medici plicht, dit vraagstuk critisch onder de oogen te zien en geen struisvogelpolitiek toe te passen.

Zedenpreken en lessen over plichten bij menschen, die gebukt gaan onder de zorg voor hun talrijk kroost het hoognoodige te verdienen en terugdeinzen bij de gedachte, hoe van die kinderen goede leden der maatschappij te maken, passen even slecht als de forceps op het platte bekken of een vuist op het oog.

Ik kan mij de zienswijze van den Heer KOUWER zeer goed begrijpen, maar wil toch opmerken, dat het elken medicus, zelfs den tegenstander, wel voorkomt, dat hij als mensch van meening is, dat in een bepaald gezin beperking gewenscht is. Evenzoo weet ik zeer goed de schaduwzijde van het nieuw-Malthusianisme. De beperking uit gemakzucht en lichtzinnigheid verdient afkeuring. Ook het feit, dat de beperking onder de standen, die zulks het meest noodig hebben, het minst betracht wordt, stemt tot nadenken. Juist bij deze beoordeelde lingen moet men met alle omstandigheden rekening houden en sterk individualiseeren.

Amsterdam, 18 Maart 1901.

J. KOETSER.

Voor den lezer der zoo keurige boekaankondiging van Dr. RINGELING over het verslag van het woningonderzoek te Leiden, in het *Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde*, 1901, Deel I, n°. 4, mag een kleine omschrijving niet ontbreken, daar waar Z.Ed. hulde brengt aan hen, die dat onderzoek geleid en gedaan hebben. (Pag. 203).

Daarvoor diene het Verslag van den Gemeenteraad te Leiden, vergadering op 6 Juli 1899, fol. 41, waar de Voorzitter over dit werk zegt in antwoord op een vorigen spreker: „Welwillende woorden welke ik geheel en al „overbreng op den wethouder KOREVAAR, die met ontzaglijke moeite en „inspanning dit werk heeft tot stand gebracht.

„Wij hebben samen slechts de zaak gezien, hij is de uitvoerder geweest”.

Overbodig zal het zijn er op te wijzen, dat blok 3, enz. op dezelfde inrichting geleidelijk te bewerken waren als blok 1. Het einde was een gevolg, een vervolg van het éérste.

C. T. STEFFELAAR.

